

Del somni al malson

Prop de 3.000 famílies del País Valencià encara pateixen els efectes de les riuades del 1987. Van rebre uns diners que mai no els van demanar que retornaren. Fins fa un parell d'anys, i amb elevats interessos de demora. El BBVA, gestor dels préstecs, exigeix fins a l'últim euro. Tres socialistes valencians en tenen la darrera paraula.

El somni de qualsevol mortal és que el préstec gràcies al qual vivim i que retornem durant mitja existència un bon dia ens el deixen de cobrar. És impensable que un banc o caixa d'estalvis tinga una badada d'aquesta mena. Mai no s'equivoquen, i, si ho fan, malament, perquè de ben segur que no serà al nostre favor.

La present història barreja aquest somni –fet realitat– amb el malson que al cap de tretze anys ens recorden que no ens en podem escapolir, que cal retornar fins a l'última moneda i, a més, abonar uns elevadíssims interessos de demora.

Perquè la burocràcia no és del tot perfecta, i les poques ocasions en què erra sovint li toca pagar els plats trencats a qui només representa una peça més del trencaclosques, individus indefensos, incapaçs d'enfrontar-se amb garanties a la maquinària del sistema.

Un riu d'anys. Ha plogut molt des de novembre del 1987. En poques hores uns ruixats intensos van recordar el terrible 1982, encara tan proper, quan el desbordament de la presa de Tous, la "pantanada", va assolir les dues Riberes i els comptes corrents dels veïns, que s'endeutaren per poder recibir-ne.

Qui recorda aquells dies no evita comparances, i assegura que la magnitud de les tragèdies era semblant com dues gotes d'aigua. Incomunicació física i telefònica, nits sense llum, helicòpters traslladant queviures, llanxes pels carrers... i els camps, de nou, arrasats. Les collites previstes mai no passaren de ser això, una mera previsió. La realitat les va convertir en un miratge del passat.

No hi hagué l'acumulació de fang del 82, però, en canvi, augmentà el consum de sedants i barbitúrics, de calmants en general, per aturar les ires d'una gent que encara no s'havia recuperat del tsunami de feia cinc anys.

La comarca del Vinalopó, habitualment seca, va rebre aquells tres dies perilloses avingudes d'aigua. A Elx no hi havia hagut unes pluges tan grans des del 1853, tot just feia 135 anys. El cotó i el dàtil es van perdre per complet.

Al Baix Segura el drama de Tous el van viure a distància, però les pluges del 87 sí que les van patir de manera directa. Les 150.000 persones de la comarca no havien viscut mai una situació d'aquesta mena. 300 litres per metre quadrat era massa aigua perquè el llit del riu la poguera absorbir. Calgueren 10.000 quilos de calç per a soterrar el ramat que va morir víctima de la inundació, i els conreus, sense necessitat d'aquella calç, també van defallir.

Les comarques de Lleida i la zona de Múrcia van patir els efectes del temporal, que novament va tenir el seu epicentre a la Ribera.

Dinou morts hi va haver en aquells primers dies de novembre. Les infraestructures del País Valencià, encara en un estat molt primari, van ser incapaces d'aturar l'allau d'aigua. La proximitat del tràgic 82 va multiplicar la catàstrofe; de poc no havia servit, quant a prevenció, l'experiència de Tous. Quantificar el cost de les riuades era una feina de pres-tidigitador, tot i que un fet era ben evident: el camp havia patit un daltabaix importantíssim, i, per extensió, la gent que en viu.

De deute en deute. L'Institut de Crèdit Oficial (ICO) havia concedit préstecs als afectats del 82, i després de la repetició de les inundacions va establir una moratòria per a retornar-los, ja que molts dels afectats també ho havien estat el 87.

La nova situació de caos va provocar que l'ICO obrira una altra línia de crèdits, centrada prioritàriament en els llauradors, elements fonamentals del teixit econòmic valencià, tenint en compte la preeminència del sector agrari dins del producte interior brut.

Les ajudes van anunciar-se immediatament després de la catàstrofe, mitjançant el Decret 4/1987, de 13 de novembre, i es domiciliaren a través de les diferents caixes rurals, que aleshores pertanyien a l'ara extint Banc de Crèdit Agrícola, de titularitat estatal. Els nous crèdits es concedien amb un interès del 7 per cent, amb un interval que variava de l'11 al 13 per cent si hi havia interessos de demora, amb uns pagaments semestralment, els primers quatre dels quals no amortitzaven ni un gallet de capital.

Malgrat totes aquestes especificacions, arreu de les comarques afectades es va escampar la veu que els diners rebuts no caldria retornar-los mai. Ho van afirmar molts alcaldes del moment, socialistes en gran nombre, com el partit que governava l'estat. 50.410 persones, 50.410 famílies, van rebre quantitats de l'ICO.

El problema va arribar quan des de les diferents caixes començaren a girar rebuts per retribuir els crèdits atorgats. La gent que en va rebre ho va pagar sense cap oposició, conscient que els rumors escampats sobre la no-necessitat de retornar els diners prestats eren això, simples rumors, per més que ho haguera dit l'alcalde, per més que s'hagueren creat il·lusions. Per davant de les il·lusions, i més encara quan parlem d'entitats de crèdit, camina amb pas ferm la tossuda dels papers signats, i aquests marquen terminis de retorn, i uns interessos que avui ens semblen enormes.

Ara bé, hi ha hagut casos de tota mena. Perquè alguns començaren a pagar i, de cop i volta, van deixar de rebre notícies de la Caixa Rural de torn. "Els llauradors ens tapem les nostres nafres", argumenta un dels afectats a l'hora d'expli-

Les inundacions de novembre del 1987 van assolir les Riberes, que ja havien estat molt castigades el 1982. Els camps encara no s'havien recuperat dels efectes de la "pantanada".

car com pot ser que qui havia deixat de pagar no comentara amb el veí el seu cas. L'ICO mai no va rebre cap rebut impagat. Les caixes que enviaven les successives ordres de cobrament sempre obtenien els diners que reclamaven.

Els casos més curiosos són, sense cap dubte, aquells que han passat catorze anys –des del 1989 al 2003– sense pagar una sola pesseta, un sol euro. Són només uns pocs, però n'hi ha.

Posar ordre. Qui era el responsable d'economia del PP al Congrés dels Diputats durant la segona legislatura de José María Aznar com a president del Govern espanyol, Vicente Martínez Pujalte, va mirar de resoldre aquest atzucac a partir de l'any 2002. Segons els comptes de l'estat, a 31 de desembre del 2001 7.284 famílies no havien reintegrat el crèdit totalment.

Tot ve perquè en arribar els anys noranta Felipe González va encetar la privatització dels tres bancs públics: l'Hipotecari, l'Industrial i l'Agrícola (al qual estaven adscrites les caixes rurals). En els dos primers casos hi va haver algunes condonacions de deute, però en el tercer van ser molt més estrictes. Tots tres van aplegar-se sota la marca Argentina, que al poc temps passaria a en-

grossir la llista d'entitats que avui conformen el Banco Bilbao Vizcaya Argentina (BBVA), que passava a ser el gestor dels crèdits.

Gestor, però no l'amo. Una sentència va confirmar que l'única institució amb dret a reclamar era l'ICO, que havia fet un contracte d'administració i de gestió dels crèdits amb el BCA, com va decidir el consell de ministres el 15 de gener del 1993.

El 29 de desembre del 1999 el Govern espanyol, ja del PP, va proposar que, durant nou mesos, qui pagara les quantitats que devia només abonara el 20% dels interessos de demora acumulats. Aquest període de temps va ampliar-se un any més, fins al 29 de setembre del 2001. Passada aquella data, el BBVA tenia mans lliures per actuar com volguera.

El banc no va deixar passar el temps, i va començar a demandar agricultors per impagament. Aquests, sorpresos per les maneres –o pagues, o t'embarquem les finques– i en alguns casos també per la xifra del deute –que triplicava en molts dels casos el capital prestat–, van decidir organitzar-se. En total hi ha més de 3.000 famílies que conviuen amb aquest problema, mig miler de les quals formen part de l'Associació d'Afectats pels Préstecs de les Inundacions, una de les

principals xarxes de reivindicació que han teixit. Aquesta associació té membres del Vinalopó, el Baix Segura i les Riberes, i disposa de l'assessorament jurídic de quatre advocats. Un d'ells és Vicent Mellado, d'Alginet (Ribera Alta), que es troba amb la paradoxa que "moltes de les sentències es guanyen al jutjat de primera instància, però després l'Audiència –amb especial virulència la sala IV d'Alacant i la IX de València– les tomba". La secció VI de València ha absolt alguns afectats, però ara ja no rep cap cas d'aquesta mena. A Lleida, en canvi, l'absolució ha estat massiva.

Guanyar significa acollir-se a la mesura proposada pel Govern espanyol el 1999, no pagar el 80% dels interessos de demora, tenint en compte que la condonació va aparèixer al *Butlletí Oficial de l'Estat*, però no es va comunicar de forma personal. Perdre, pagar-ho tot, llevat del 5% dels interessos ordinaris. "La gent pledeja perquè el BBVA ho vol tot, i ja, sense analitzar que entre els afectats ara hi ha molts jubilats, molts hereus, molts avalistes. Hi ha gent que amb 65 anys està ampliant hipoteques per poder-ho pagar, i els fills actuen com a avalistes", diu Mellado. El ben cert és que durant aquest temps alguns han demanat uns altres crèdits que no els han estat detectats per cap fitxer de morosos. "Els bancs els coneixen, són llauradors de tota la vida que mai no han defraudat res. El BBVA, a través de l'ICO, vol cobrar per una feina que no han fet, com era reclamar els pagaments."

El préstec tipus va ser de 750.000 pesetes, que avui, amb els interessos que s'han anat acumulant, equivalen a uns 12.000 euros. Globalment, la quantitat que demana l'ICO supera els 50 milions d'euros, pràcticament tot d'interessos.

La situació va agreujar-se amb el pas del temps fins que després del passat estiu el diputat valencià d'Esquerra Republicana de Catalunya (ERC) al Congrés dels Diputats, Agustí Cerdà, va presentar una esmena als pressupostos generals de l'estat perquè reflectiren la condonació d'aquest deute. ERC vol que l'ICO condone els interessos de demora i que prorrogue el retorn dels crèdits.

Ricard Torres és portaveu de la comissió d'Economia del PSOE al Congrés i

Pedro Solbes, Aurelio Martínez i Ricard Torres, tres valencians que, des del Govern espanyol, tenen la clau del problema.

excalcalde de Llíria (Camp de Túria). A canvi de retirar l'esmena, pacta amb ERC una proposició no de llei perquè es condonen els interessos del 1982 i el 1987. La proposició és votada al Parlament espanyol i rep el suport de tots els grups. El 27 de desembre del 2004 afirma que la instància que el Parlament eleva a l'executiu Zapatero respon a "raons de justícia social". El ministre d'Economia, Pedro Solbes, natural del Pinós (Vinalopó), i el president de l'ICO, el valencià Aurelio Martínez, exconseller d'Economia de la Generalitat Valenciana, que aspirà a ser alcalde del cap i casal, afirmen també que cal condonar els interessos de demora, i el segon ho anuncia públicament el 28 de gener passat a Alacant. Martínez diu que es condonaran els interessos dels crèdits atorgats per les riudes del 1982 i del 1987, i hi haurà de dos a tres anys de marge per a poder retornar el préstec principal.

Gir inesperat. Però només una setmana després, el 5 de febrer, el mateix Ricard Torres comunica que el PSOE ha decidit excloure els afectats del 1987 per criteris d'estabilitat pressupostària.

Al rerefons hi ha el greuge comparatiu que hi hauria amb els 45.000 afectats que sí que han retornat els diners. L'estat calcula que hauria d'indemnitzar amb 700 milions d'euros aquells que ja ho han pagat tot.

El 15 de febrer, el diputat Cerdà presentà una proposició no de llei sobre la paràlització de les demandes i execucions judicials relatives als interessos de demora del 1987 en què afirmava que era evident "la més que discutible justícia de l'actuació de l'ICO, en exigir l'íntegre reintegrament a uns i consentir l'exoneració a uns altres, tot sabent que són idèntiques situacions jurídiques".

L'ICO, mentrestant, ha condonat deutes generats tant pel complex d'oci sevillà Isla Mágica com per la promotora PSV, de la UGT. Fins i tot Terra Mítica espera rebre'n ajudes; una part del seu deute està dipositat a l'ICO.

Ricard Torres demana temps per a resoldre el conflicte: "Hi ha set decrets diferents, i ara hem demanat un informe al Govern perquè determine les possibilitats que tenim." Segons afirma, "a l'es-

Dues instantànies de pobles de la Ribera del Xúquer després dels forts aiguats del 1987. Com en tota aquesta mena de catàstrofes, la situació va donar lloc a escenes dantesques, que no oblidem mai aquells que les pateixen de ben a prop.

tat la condonació li podria suposar una despesa de 100.000 milions de pessetes, i és evident que no pot assumir aquest deute”, en referència a les indemnitzacions que podrien reclamar molts agricultors que al seu dia sí que van pagar.

Toni Lozano, secretari general del PSPV-PSOE a la Ribera Alta i portaveu d'Agricultura d'aquest partit a les Corts Valencianes, és optimista respecte a la resolució dels tres milers de casos pendents. “La voluntat política és condonar els interessos de demora, però cal buscar la manera de fer-ho perquè no hi haja greuges comparatius”, explica. Com a llaurador de tota la vida, Lozano recorda que “el problema va ser d'informació, no es va explicar correctament que calia tornar els diners prestats, tot i que la majoria ho sabíem”. Ara el BBVA vol cobrar fins a l'últim euro, ho té previst, i si no ho paguen els afectats voldrà que ho pague l'estat. “Queden per pagar els que són més dèbils, econòmicament parlant, però sé que la predisposició de Solbes és condonar el 80% dels interessos de demora”, confessa esperançat.

Les intencions indiquen que podria haver-hi una eixida acceptada per tothom ben aviat, però allò segur és que els més

El drama de Joan

Joan Hernandis és un agricultor de tota la vida, un amant del camp, per damunt de tot. D'Alginet (Ribera Alta), localitat que va rebre més de dos milers de crèdits amb motiu de les inundacions del 1987. Ell ja havia patit els malignes efectes de la pantanada del 1982: va rebre dos milions de pessetes que estava retornant quan el cel es va tornar a obrir el 1987. Els tres nous milions que li van donar va aprofitar-los per liquidar el milió que encara devia de l'anterior préstec.

“Fa tres anys vaig rebre una carta d'un bufet d'advocats de Cartagena en la qual em comunicaven que havia de pagar un deute que tenia acumulat o, si no, m'embargarien les finques. Vaig anar al banc del poble, però allà no constava que tinguera cap deute; en comprovar-ho a l'oficina central de València van veure que sí, i que m'havia d'afanyar a pagar-lo. Quan vaig intentar pagar una quantitat, em van dir que no, que volien tots els diners o tindria un plet.” Un plet pel qual ha passat i que, en arribar a l'Audiència de València, sense possibilitat d'apel·lació, ha determinat que ha de retornar 18.000 euros, lluny dels 72.000 que pretenia ingressar el BBVA. Ha tingut sort, no com molts altres llauradors que encara esperen una eixida al seu cas. En aquest temps diu que ha enviat moltes cartes a Francisco González, president del banc, i a Vicente Martínez Pujalte. “Tots dos m'han contestat de manera molt amable, però no m'hi han ajudat. Només ho ha fet Agustí Cerdà, d'Esquerra Republicana.”

V. M.

directament implicats encara la veuen llunyana. Sobretot tenint en compte que el BBVA no voldrà deixar d'ingressar ni un cèntim. Tres valencians en tenen la clau: Pedro Solbes, Aurelio Martínez i Ricard Torres, ells hauran de donar-hi resposta.

Aquells que –empesos per la tragèdia– van veure la llum amb l'anunci que no caldria retornar ni una pesseta dels crèdits, ja saben que és certa la llegenda urbana: els bancs no regalen ni un duro.

Víctor Maceda